

Vastaanottaja: Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

Viite: HE 175/2026 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Asia: PL 30: Ruokaketjun kehittäminen, elintarvikkeiden viennin kehittyminen, rahoituksen käyttö, keskeiset muutokset ja kipupisteet

Luomuliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarvioesityksestä vuodelle 2027. Luomuliitosta ei osallistu asiantuntijaa kuulemiseen paikan päällä.

Keskeiset huomiot ja suositukset

- Ruokaketjun kehittämisrahoituksesta on osoitettava riittävä ja tunnistettava osuus luomualan käytännön kehittämistoimiin. Rahoitus tulee suunnata kysynnän vahvistamiseen, jalostukseen, markkinakanaviin ja vientiin. Luomualalle kohdistunut rahoitus on ollut vähäistä, vaikka momentin selvitysosassa mainitaan luomualan kehittämisohjelman mukaisten toimenpiteiden tukeminen.
- Rahoituksen vaikuttavuutta on seurattava uusina tuotteina, hankinta- ja vientisopimuksina, toistuvina kauppoina sekä alkutuottajalle syntyvänä kysyntänä ja arvonlisänä. Hankkeiden määrän tai viestintätoimien sijasta seurannan on osoitettava, muuttuuko markkina käytännössä.
- Julkisten ruokapalvelujen luomuosaaamista vahvistavaa työtä on jatkettava ja koulujakelutuen luomukorotus turvattava. Julkiset hankinnat luovat ennakoitavaa kysyntää, jonka varaan tuottajat ja jalostajat voivat suunnitella tuotantoa ja investointeja.
- Luomu on sisällytettävä näkyvästi elintarvikeviennin strategiaan ja käytännön vienninedistämiseen. Luomu on valvottu ja kansainvälisesti tunnettu järjestelmä, jonka avulla suomalaisen ruoan tuotantotapa, jäljitettävyyys ja laatu voidaan osoittaa ostajille.
- Tuottajien, pk-jalostajien ja vientiyritysten yhteiset tuotekehitys- ja markkinoillemenohankkeet on mahdollistettava. Yhteistyöllä voidaan koota riittäviä toimitusmääriä, nostaa jalostusastetta ja säilyttää arvonlisää Suomessa.
- Suomen luomuvienti on otettava säännöllisen, virallisen ja tuoteryhmäkohtaisen tilastoinnin piiriin. Ajantasainen tieto tarvitaan kasvun, pullonkaulojen ja julkisen rahoituksen vaikutusten arviointiin.

Arvio rahoituksen käytöstä ja keskeisistä kipupisteistä

Luomuliitto pitää myönteisenä, ettei ruokaketjun kehittämiseen tarkoitetuista määrärahoista esitetä leikattavaksi. Määrärahan tason ohella olennaista on, miten rahoitus kohdennetaan ja millaisia tuloksia sillä saadaan aikaan. Luomualan koordinaatioon ja viestintään painottuneen hankkeen käytännön vaikutukset ovat Luomuliiton arvion mukaan jääneet vähäisiksi, kun taas julkisten ruokapalvelujen luomun käyttöä edistäneet hankkeet ovat parantaneet keittiöiden valmiuksia käyttää luomutuotteita. Rahoitusta kannattaa suunnata toimiin, jotka muuttavat hankintoja, tuotteita ja markkinoita käytännössä. Luomuliitto toimijana ei ole saanut momentin 30.20.47 rahoitusta viimeisen kahdeksan vuoden aikana.

Momentin 30.20.47 selvitysosassa mainitaan luomualan kehittämisohjelman mukaisten toimenpiteiden tukeminen. Kirjauksen tulee näkyä rahoituspäätöksissä. Luomu 2.0 -ohjelman

tavoitteet koskevat tuotantoa, markkinoita, ammattikeittiöitä, vientiä ja osaamista, joten toimeenpanoa on tarkasteltava koko arvoketjun näkökulmasta. Tuotannon lisääminen ilman kysyntää, jalostusta ja markkinakanavia voi johtaa siihen, että luomuraaka-aine myydään tavanomaisena eikä tuotantotavan lisäarvo palaudu tuottajalle.

Elintarvikeviennin kehitys ja luomun mahdollisuudet

Viimeisin käytettävissä oleva erillisselvitys koskee vuoden 2022 luomuvientiä. Pro Luomun vientiyrityksille tekemään kyselyyn perustuvan arvion mukaan viennin arvo oli 59 miljoonaa euroa. Viennin kärjessä olivat myllytuotteet, ja luomuviennin jalostusaste oli koko elintarvikevientiä korkeampi. Uudempaa jatkuvaa, virallista ja tuoteryhmäkohtaista tilastoa ei ole käytettävissä. Nykyisellä tietopohjalla ei voida luotettavasti arvioida, miten luomuvienti on kehittynyt suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Suomen on vaikea kilpailla kansainvälisillä markkinoilla suurilla tuotantomäärillä ja alhaisella hinnalla. Luomussa kilpailuetu perustuu todennettavaan tuotantotapaan ja jäljitettävyyteen. Yleisten vientipalvelujen rinnalle tarvitaan luomuun kohdennettua markkinatietoa, ostajien ja kohdemarkkinoiden tunnistamista sekä sertifiointi- ja arvoketjuosaamista. Luomun kaupallinen hyödyntäminen edellyttää yleisten vientivalmiuksien lisäksi tuotantotavan ja kohdemarkkinoiden erityisvaatimusten tuntemista.

Luomuviennin erityiset pullonkaulat

Luomurakaa-aineen pienet tuotantomäärät vaikeuttavat riittävien ja tasaisten toimituserien kokoamista. Suuret kotimaiset elintarvikejalostajat eivät ole kiinnostuneita luomujalostuksesta, kun taas pienten jalostajien voimavarat kansainvälistymiseen ovat rajalliset. Vientiin soveltuvia jalostettuja luomutuotteita syntyy liian vähän, vaikka raaka-aineelle olisi kysyntää.

Ruokaketjun kehittämisrahoituksella on tuettava tuottajien, pk-jalostajien ja vientiyritysten yhteistyötä. Tavoitteena tulee olla toimitusmäärien kokoaminen, uusien tuotteiden kehittäminen ja arvonalisän säilyminen Suomessa. Jalostettu tuote kasvattaa vientiarvoa ja luo työtä koko ruokaketjuun paremmin kuin pelkkä raaka-aineen vienti.

Kotimainen kysyntä, jalostus ja kasvipohjaiset tuotteet

Julkisten keittiöiden luomuosaamista vahvistavaa työtä on jatkettava. Hankintojen tuotevalikoimien, saatavuuden ja jalostusasteen on vastattava ammattikeittiöiden tarpeita. Käytännönläheinen työ ruokapalvelujen kanssa on parantanut keittiöiden valmiuksia käyttää luomua ja vahvistanut kotimaista peruskysyntää.

Jos kasvipohjaisen ruoan tuotekehitykseen, jalostukseen tai markkinoillepääsyyn osoitetaan erillistä rahoitusta, siitä on varattava osuus luonnonmukaisesti tuotetuille kasvipohjaisille tuotteille Tanskan mallin mukaisesti. Kasvipohjaisuus ei yksin määritä tuotannon kestävyyttä, vaan myös tuotantotavalla, viljelykierrolla, ravinteiden käytöllä ja jalostusratkaisuilla on merkitystä.

Janne Rauhansuu

Luomuliiton puheenjohtaja

Susann Rännäri

Luomuliiton toiminnanjohtaja